

2016-03-03

KS-2015/00990

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Remiss - Gestaltad livsmiljö (SOU 2015:88)

Umeå kommun har blivit inbjudna att lämna synpunkter på bestänkandet Gestaltad livsmiljö.

Synpunkter

Allmänt

- Umeå kommun välkomnar varmt ambitionen att genomföra en ny politik för arkitektur, form och design, där dessa ämnen sätts in i det komplexa sammanhang där de i verkligheten ingår.
- Vi har koncentrerat oss på kapitlen 4, 6, 8 och 9 då dessa är mest angelägna ur ett kommunalt perspektiv.

Form

- Det tidigare handlingsprogrammet (*Framtidsformer* från 1997) har ett omfång som är cirka en fjärdedel av föreliggande betänkande. Det noteras, att *Framtidsformer* till en början fick önskat inflytande, men att det blivit allt svårare att nå fram med budskapet. Umeå kommun är rädda att texten nu svällt ut på ett sätt som inte gynnar möjligheten att kommunicera det vällovliga innehållet. En mindre mångordig, mer stringent text som fokuserar än mer på de tre huvudorden skulle vara att föredra.
- Under rubriken 4.2 *Identifierade utmaningar* framhålls vikten av att politiken på området har en processkaraktär och att det sker kontinuerliga avstämningar. Detta låter i och för sig rimligt. Med tanke på att *Framtidsformer* nu (efter mindre än 20 år) ersätts med ett helt nytt och kraftigt utvidgat politiskt dokument, uppstår dock frågan om en kontinuerlig revidering är möjlig. Förändringar verkar ske i allt snabbare takt. Uppföljningar hos de offentliga förvaltningar och myndigheter som ska genomföra den nya politiken är dock bra och önskvärt. Utredningen föreslår att den nya politiken ska ha en processkaraktär. Riktning och innehåll ska ständigt utvärderas och nya insatser initieras för att möta nya utmaningar på bästa sätt.
- Detaljeringsgraden vid relaterande av mål inom andra områden, som miljö, folkhälsa etc. riskerar att skymma kärnfrågorna arkitektur, form och design.

Innehåll

- Det vidgade, rent av globala, perspektivet kring arkitektur, form och design som utredningen betonar känns både relevant, angeläget och i takt med tiden. Att man även tar fasta på omvittnade kvaliteter i det gällande handlingsprogrammet Framtidsformer hedrar utredningen.
- Det är positivt att man utgår från människan i samhället, tar ett helhetsgrepp i perspektivet *Gestaltad livsmiljö* och framhåller vad och på vilket sätt arkitektur, form och design kan verka för ett hållbart samhälle.
- I tilläggsdirektivet 2015 lyftes den viktiga frågan om hur arkitektur, form och design i högre grad kan präglas av dialog och delaktighet. Utredningen lyfter också behovet av en bredare förankring hos invånare, näringsliv och politik för att arkitektur, form och design verkligen ska kunna bli de verktyg och bidra med de metoder som kan bidra till en hållbar samhällsutveckling. Ur ett kommunalt perspektiv är frågan om dialog och delaktighet mycket viktig.
- Att inrätta en ny myndighet signalerar ett fortsatt statligt engagemang i dessa frågor och är en välkommen pendang till den regionalisering som skett inom det kulturella fältet under en period och som av många tolkats som ett sätt för staten att avhända sig sitt finansiella ansvar på bekostnad av statligt inflytande i viktiga samhällsutvecklingsfrågor.
- Kommunerna har genom sin verksamhet stor påverkan på invånarnas vardagliga liv och blir därför betydelsefulla i perspektivet gestaltad livsmiljö, därför skulle ett ökat stöd för att utveckla arkitektur, form och design göra stor nytta. Särskilt intressant är förslaget att myndigheten för Gestaltad livsmiljö, Riksantikvarieämbetet, Statens konstråd och Boverket ska få i uppdrag att utarbeta vägledning och i övrigt ge stöd till utveckling av kommunala program för arkitektur, form och design.
- Avseende bostadsmiljöer pekar utredningen på hur viktigt det är att åstadkomma kvalitativa och långsiktiga livsmiljöer, hur bostadsbeståndet ska utvecklas under en aktiv förvaltning. De boendes delaktighet och inflytande ska betraktas som en resurs. Ett långsiktigt perspektiv och en aktiv förvaltning är lika viktig för de offentliga utomhusmiljöerna som parker, torg och gator.
- Införande av det s.k. wild card-systemet upplevs som ett spännande sätt att tillföra nya idéer och ny kunskap. Det föreslagna systemet är ett mycket välkommet försök att komma till rätta med de svårigheter som brist på erfarenheter innebär när det

gäller att komma ifråga för olika sorters uppdrag. Denna tanke skulle med fördel även kunna appliceras på konstområdet där liknande problematik kring upphandling näst intill omöjliggör för välutbildade men oetablerade konstnärer att komma i fråga för uppdrag av skattefinansierade beställare.

- Poängteringen av att det vid kommunala markanvisningar skall tas fram riktlinjer som innehåller kommunens utgångspunkter och mål är också bra, liksom avsnittet angående fonder till stöd för utveckling och förslaget till modifierade upphandlingsformer. I någon mån känns det dock som ett glapp, där övergripande planering och bygglov behandlas, medan detaljplanens roll glöms bort. Det finns en beskrivning kring hur planprocessen ser ut, men vi saknar tydligare riktlinjer och Umeå kommun önskar ett tydligare statligt ställningstagande i frågan.
- Utredningen menar att det finns stora möjligheter att rikta den offentliga upphandlingen mot högre kvalitet exempelvis genom att upphandlingsformerna utvecklas med bättre möjlighet för dialog och innovation. Det finns idag ett stort behov av rådgivning och metodstöd och förslaget att den nya myndigheten skulle få detta som uppgift är bra.
- Samtidigt som utredningen är ute på remiss, uttalar sig ledande politiker åter om vikten av att snabba på byggprocessen. Denna tidsmässiga ryckighet torde i hög grad påverka möjligheten att implementera en ny politik för arkitektur, form och design.
- Att lära av historien och utvärdera vad som gick snett borde vara en enkel och given utgångspunkt, som inte är tydlig i nämnda kapitel. En kort redovisning av de tider i svensk arkitekturhistoria när trevnad respektive ljus och luft var ledord skulle möjligen genom exemplets makt ge mer inspiration än många nya honnörsord.
- Trots att urbanisering, stadens och landsbygdens utveckling identifierats som en av de viktiga utmaningarna så anser vi att landsbygdsperspektivet borde ges större utrymme.
- Det finns ett behov av förbättringar i såväl kunskap som genomförande vad gäller jämställd stadsplanering.

Hans Lindberg
Kommunstyrelsens ordförande

Jonas Jonsson
Stadsdirektör